

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Ανάπτυξη και Ανισότητες

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

- Ένα από τα βασικά ζητήματα που διερευνά η Περιφερειακή Επιστήμη είναι οι ανισότητες μεταξύ χωρικών ενοτήτων (Χωρών, Περιφερειών, Δήμων κ.τ.λ.).
- Στη διερεύνηση των περιφερειακών οικονομιών γίνεται αναφορά για ανεπτυγμένες, αναπτυσσόμενες, στάσιμες ή υποβαθμισμένες περιφέρειες. Το πρώτο ερώτημα που τίθεται είναι πως ορίζεται και πως μετριέται η Ανάπτυξη.

- Ένας από τους κορυφαίους οικονομολόγους της Περιφερειακής Επιστήμης, ο Francois Perroux όρισε την ανάπτυξη ως τον συνδυασμό κοινωνικών αλλαγών και μεταβολών νοοτροπίας σε ένα πληθυσμό, καθιστώντας τον ικανό να αυξάνει σωρευτικά και συνεχώς το συνολικό πραγματικό του εισόδημα. Σύμφωνα με τον Perroux, το αναπτυξιακό φαινόμενο δεν εμφανίζεται παντού και ξαφνικά. Εκδηλώνεται στους Πόλους Ανάπτυξης και διαχέεται μέσω διαφόρων διαύλων με ποικίλες εντάσεις στο σύνολο της οικονομίας.

- Στην διερεύνηση του αναπτυξιακού φαινομένου διακρίνουμε τρεις διαφορετικές έννοιες (J.R. Boudeville, 1972):
- Την μεγέθυνση,
- Την ανάπτυξη και
- Την οικονομική πρόοδο.

- Ως **μεγέθυνση** μπορεί να ορισθεί η αύξηση των μεγεθών και η ένταση των ρυθμών (θετικής) μεταβολής τους. Τα μεγέθη και οι ρυθμοί μπορούν να αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών, τις επενδύσεις, το εισόδημα, την αποταμίευση, την εκπαίδευση, την υγεία, την γεννητικότητα κ.τ.λ. Συνήθως οι εξελίξεις των μεγεθών είναι αλληλεξαρτώμενες: η αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής συνδέεται (προκαλεί και προϋποθέτει) την αύξηση της παραγωγής ενέργειας.
- Το φαινόμενο της μεγέθυνσης διαμορφώνεται σε ένα πλαίσιο σταθερών σχέσεων (σταθερές διακλαδικές κοινωνικές και διαπεριφερειακές σχέσεις και ροές) σε μια μεσοχρόνια περίοδο (π.χ. πέντε ετών)

- Η **ανάπτυξη** είναι η αύξηση των μεγεθών και η ένταση των ρυθμών, που λαμβάνει χώρα σε μια μακροχρόνια περίοδο, με διαρκή αποτελέσματα, στην οποία οι παραπάνω σχέσεις μεταβάλλονται, στο πλαίσιο μιας δυναμικής διαδικασίας, που περιλαμβάνει τεχνολογικές εξελίξεις, διάχυση της πληροφορίας, μετασχηματισμό των κοινωνικών σχέσεων, αλλαγές στις διαπεριφερειακές σχέσεις (π.χ. αστικοποίηση) κ.τ.λ.

- Τέλος, η **οικονομική πρόοδος**, που είναι και αυτή μια διαδικασία δυναμική λόγω των κοινωνικών και των τεχνολογικών εξελίξεων, είναι η ανάπτυξη, που συνοδεύεται από μια δικαιότερη κατανομή του παραγόμενου πλούτου ανάμεσα σε κοινωνικές ομάδες (μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων) και ανάμεσα σε περιφέρειες (μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων).

- Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη (Πρόγραμμα για την Ανάπτυξη, PNUD) η **Ανάπτυξη** είναι η διαδικασία διεύρυνσης του συνόλου των δυνατοτήτων (και των πόρων) που προσφέρονται στον άνθρωπο. Ο ορισμός αυτό βασίζεται στη θεωρία των «βασικών αναγκών», που διαμορφώθηκε την δεκαετία του 1970 στο Διεθνές Γραφείο Εργασίας. Δηλαδή η Ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από τη διαθεσιμότητα ενός ελάχιστου επιπέδου αγαθών (π.χ. διατροφής, ένδυσης κ.τ.λ.) και υπηρεσιών (π.χ. υγείας, εκπαίδευσης κ.τ.λ.) που διασφαλίζουν την αξιοπρεπή επιβίωση. Οι βασικές ανάγκες είναι ποσοτικοποιήσιμες (μετρήσιμες), παγκόσμιας αποδοχής και συνιστούν παράγοντες οικονομικής μεγέθυνσης.

- Σύμφωνα με το ως άνω πρόγραμμα, τέσσερα κριτήρια μετρούν το επίπεδο ανάπτυξης μιας χώρας:
- **Η παραγωγικότητα**, για την μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων της οικονομικής δραστηριότητας,
- **Η κοινωνική δικαιοσύνη**, για την δίκαιη κατανομή του παραγόμενου πλούτου,
- **Η αειφορία**, για την διατήρηση των πόρων για τις επόμενες γενεές και
- **Ο ενδογενής χαρακτήρας της αναπτυξιακής διαδικασίας**, η οποία πρέπει να στηρίζεται σε τοπικούς επιχειρηματικούς και φυσικούς πόρους και να μην εξαρτάται από εξωτερική παρέμβαση ή στήριξη.

Ο κύριος στόχος της Αειφόρου Ανάπτυξης

είναι να καθορίσει τα βιώσιμα σχήματα που συνδυάζουν τις τρεις πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας:

- την οικονομική
- την κοινωνική, και
- την οικολογική

Σε αυτές τις πτυχές προστίθεται και το ζήτημα της υλοποίησης των πολιτικών και των σχετικών με την Αειφόρο Ανάπτυξη δράσεων, που αφορά την διακυβέρνηση, και η οποία αναφέρεται στη συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων στη διαδικασία της λήψης των αποφάσεων –Πολίτες, Επιχειρήσεις, Κοινωνικοοικονομικοί φορείς, Αυτοδιοίκηση και Αιρετοί, κτλ. Έτσι η διακυβέρνηση διαμορφώνει μια συγκροτημένη μορφή συμμετοχικής δημοκρατίας, που σχηματοποιεί την ανάπτυξη στο παραπάνω διάγραμμα.

Η ανάπτυξη έτσι όπως διασαφηνίζεται παραπάνω έχει σαφώς χωρική διάσταση που μπορεί να αναφέρεται σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Με βάση τις δύο πρώτες πτυχές στην χωρική μονάδα αναφοράς διαμορφώνονται:

Οικονομική Επίδραση, όπως η δημιουργία θέσεων εργασίας, η ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας, η προσέλκυση επενδύσεων, η δημιουργία εισοδημάτων, η αξιοποίηση τοπικών πόρων, κτλ.

Κοινωνική Επίδραση, όπως η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, η αλληλεγγύη των εδαφικών ενοτήτων, η αλληλεγγύη των γενεών, η ενίσχυση της απασχόλησης, η ανάπτυξη των κοινωνικών υπηρεσιών, κτλ.

Οι οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες εντούτοις μπορούν να δημιουργήσουν αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική πτυχή της ανάπτυξης, όπως

- σπατάλη φυσικών πόρων
- παραγωγή απορριμμάτων
- ρύπανση της ατμόσφαιρας, του εδάφους, του υδροφόρου ορίζοντα
- ρύπανση προερχόμενη από τις μεταφορές
- υποβάθμιση της ποιότητας ζωής
- καταστροφές στο φυσικό περιβάλλον

Η ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- Η Παγκόσμια Τράπεζα μετρά την ανάπτυξη με ένα δείκτη ευημερίας (πλούτου), το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (κ.κ.Α.Ε.Π.)
- Με βάση τον δείκτη αυτό οι χώρες κατατάσσονται σε τρεις ομάδες (2006):

- 53 χώρες **χαμηλού κ.κ.Α.Ε.Π.** έως 906\$, (κυρίως αφρικανικές και ασιατικές χώρες όπως η Κένυα, το Μαλί, η Λιβερία, η Μαυριτανία, το Μπαγκλαντές, η Καμπότζη, το Νεπάλ αλλά και η Ινδία)

- 96 χώρες **μέσου κ.κ.Α.Ε.Π.** μεταξύ 906 έως 11.115 \$, εκ των οποίων:
 - 55 χώρες με κ.κ.Α.Ε.Π. από 906 έως 3.539\$ (χώρες της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής: Αλγερία, Κίνα, Κολομβία, Ουκρανία, Μολδαβία, Αλβανία κ.τ.λ.)
 - 41 χώρες με κ.κ.Α.Ε.Π. από 3.595 έως 11.115\$ (μεγάλες χώρες της Λατινικής, όπως Βραζιλία και Αργεντινή αλλά και Ευρωπαϊκές Χώρες όπως Ρωσία, Ουγγαρία, Πολωνία κ.τ.λ.)

- 60 χώρες **υψηλού κ.κ.Α.Ε.Π.**, άνω των 11.115\$ (όπως ευρωπαϊκές χώρες, χώρες της Μέσης Ανατολής όπως Κατάρ, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Κουβέιτ κ.τ.λ. Ασιατικές χώρες όπως Ν. Κορέα, Χονγκ Κόνγκ, Σιγκαπούρη).

- Στην ταξινόμηση με βάση το κ.κ.Α.Ε.Π. παρατηρούνται σημαντικά προβλήματα, με πρώτο το γεγονός ότι χώρες με παρεμφερείς κοινωνικές δομές, συνθήκες στέγασης, υπηρεσίες υγείας, δυνατότητες εκπαίδευσης κατανέμονται σχεδόν σε όλες τις εισοδηματικές ομάδες. Πράγματι στην παραπάνω ταξινόμηση **δεν λαμβάνονται υπόψη η διανομή και η αξιοποίηση του ΑΕΠ, ούτε εξετάζονται κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες.**

- Το Α.Ε.Π. θεωρείται η μόνη μεταβλητή που μετρά το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης. Όμως μια σειρά από άλλους δείκτες μπορούν να προσδιορίσουν το επίπεδο ανάπτυξης όπως:
 - Το σύστημα υγείας και η έκθεση του πληθυσμού σε ασθένειες,
 - Η παιδική θνησιμότητα (με τον δείκτη αυτό άνω του 5% μια χώρα θεωρείται ότι βρίσκεται σε στάδιο υποανάπτυξης) και
 - Το επίπεδο εκπαίδευσης.

- Έτσι το 1990 το Πρόγραμμα για την Ανάπτυξη, των Ηνωμένων Εθνών (PNUD) διαμόρφωσε έναν σύνθετο δείκτη, τον **Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης ή Human Development Index (H.D.I.)**.
- Ο H.D.I. συνδέεται με το επίπεδο των δυνατοτήτων που παρέχονται στον άνθρωπο και συγκεκριμένα σε τρεις τομείς: την δυνατότητα επιβίωσης και με καλή υγεία, τη δυνατότητα μόρφωσης και την δυνατότητα πρόσβασης σε πόρους που επιτρέπουν αξιοπρεπή διαβίωση (Υγεία, Εκπαίδευση, Επίπεδο Ζωής). Έτσι ο H.D.I. συντίθεται από τρεις επιμέρους δείκτες, που παίρνουν τιμές από 0 έως 1 (υψηλό επίπεδο αναφέρεται σε δείκτη που τείνει στην μονάδα).

- Οι επιμέρους αυτοί δείκτες είναι:
- Η μακροβιότητα και η υγεία, που μετρώνται με το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση,
- Ο Δείκτης Εκπαίδευσης, που διαμορφώνεται κατά τα $2/3$ από το ποσοστό Εγγραμμάτων (αλφαριθμητισμού) στον ενήλικο πληθυσμό και κατά το $1/3$ από τη διάρκεια σχολικής φοίτησης και
- Ο Δείκτης Επιπέδου Ζωής που μετριέται από το κ.κ.Α.Ε.Π. σε Ισοδύναμα Αγοραστικής Δύναμης (Ι.Α.Δ.)

- Ο συνολικός Η.Δ.Ι. παίρνει τιμές από 0 έως 1 και επιτρέπει την ακόλουθη ταξινόμηση:
- χώρες πολύ υψηλής ανθρώπινης ανάπτυξης:
>0,800
- χώρες υψηλής ανθρώπινης ανάπτυξης:
0,710-0,800
- χώρες μέσης ανθρώπινης ανάπτυξης:
0,535-0,710
- χώρες χαμηλής ανθρώπινης ανάπτυξης:
<0,535

ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ ΕΠΙΠΕΔΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Κ.Κ.Α.Ε.Π (P.P.P.) ΚΑΙ Η.Δ.Ι.

- Το Ι.Α.Δ. (Purchasing Power Parity- P.P.P.) χρησιμοποιείται για να συγκρίνει το βιοτικό επίπεδο διαφορετικών χωρών. Προσαρμόζει το Α.Ε.Π. με βάση τις διαφορές στις αμοιβές και στο κόστος ζωής – Α.Ε.Π. (P.P.P.)
- Το Ι.Α.Δ. εκφράζει την αγοραστική αξία του χρήματος, δηλαδή την ποσότητα των προϊόντων που μπορεί κάποιος να αποκτήσει με μια νομισματική μονάδα.
- Παράδειγμα σύγκρισης των επιπέδων ανάπτυξης επιμέρους χωρών με την βοήθεια των παραπάνω δεικτών δίνεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 1
Παραδείγματα κατάταξης χωρών με βάση
το κ.κ.Α.Ε.Π (P.P.P.) και τον Η.Δ.Ι, 2010

<i>1^η Κατάταξη Α.Ε.Π. (P.P.P.)</i>	Χώρα	κ.κ.Α.Ε.Π (P.P.P.) σε \$	Η.Δ.Ι	<i>2^η Κατάταξη Η.Δ.Ι.</i>
1	Κατάρ	88.222	0.834	36
2	Λουξεμβούργο	81.466	0.875	26
3	Σιγκαπούρη	56.694	0.895	18
4	Νορβηγία	51.959	0.955	1
7	Η.Π.Α.	46.860	0.937	3
8	Χονγκ Κονγκ	45.944	0.906	13
9	Ελβετία	41.949	0.913	9
10	Ολλανδία	40.973	0.921	4
38	Ελλάδα	28.696	0.860	29
66	Τουρκία	13.577	0.722	90
74	Ρουμανία	11.895	0.786	56
140	Νιγηρία	2.437	0.471	153
172	Αφγανιστάν	909	0.374	175
182	Λ. Δ. Κογκό	323	0.304	186

Πηγή: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, 2011

PNUD: Rapport sur le Développement Humain, 2013

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- Σε αναλογία με τις χώρες, η ταξινόμηση των Περιφερειών με βάση το επίπεδο ανάπτυξης μπορεί να γίνει με την αξιοποίηση του κ.κ.Α.Ε.Π..
- Συγκεκριμένα χρησιμοποιείται το επίπεδο και ο ρυθμός μεταβολής του κ.κ.Α.Ε.Π. για την ταξινόμηση των περιφερειών σε τέσσερις αναπτυξιακές κατηγορίες (Διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1
Ταξινόμηση των Περιφερειών

	$y_r < \bar{y}$	$y_r > \bar{y}$
$\rho > \bar{\rho}$	ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΕΣ	ΔΥΝΑΜΙΚΕΣ
$\rho < \bar{\rho}$	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ	ΦΘΙΝΟΥΣΕΣ

Όπου y_r : το κ.κ.Α.Ε.Π. της Περιφέρειας r το έτος t ,
 \bar{y} : το μέσο κ.κ.Α.Ε.Π. ή το κ.κ.Α.Ε.Π. της Χώρας το έτος t ,
 ρ : ο ρυθμός μεταβολής του y_r την περίοδο $0-t$,
 $\bar{\rho}$: ο ρυθμός μεταβολής του \bar{y} την περίοδο $0-t$,
 0 : το αρχικό έτος περιόδου διερεύνησης,
 t : το τελικό έτος.

- Με τη βοήθεια του σταυροειδούς διαγράμματος μπορούμε να κατατάξουμε τις περιφέρειες σε τέσσερις ομάδες, που είναι οι εξής:
 - α. **Δυναμικές ή Ανεπτυγμένες**, με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεγαλύτερο από το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας και το οποίο αυξάνει με ρυθμό ταχύτερο του εθνικού μέσου ρυθμού.
 - β. **Φθίνουσες ή Στάσιμες**, με κατά κεφαλή ΑΕΠ μεγαλύτερο του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας, το οποίο όμως παρουσιάζει ρυθμό αύξησης μικρότερο του αντίστοιχου εθνικού μέσου ρυθμού.
 - γ. **Αναπτυσσόμενες**, με χαμηλό κατά κεφαλή ΑΕΠ, το οποίο όμως αυξάνεται ταχέως και
 - δ. **Προβληματικές**, με χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, που αυξάνεται με ρυθμό μικρότερο από τον αντίστοιχο μέσο εθνικό ρυθμό.

- **Παράδειγμα 1**

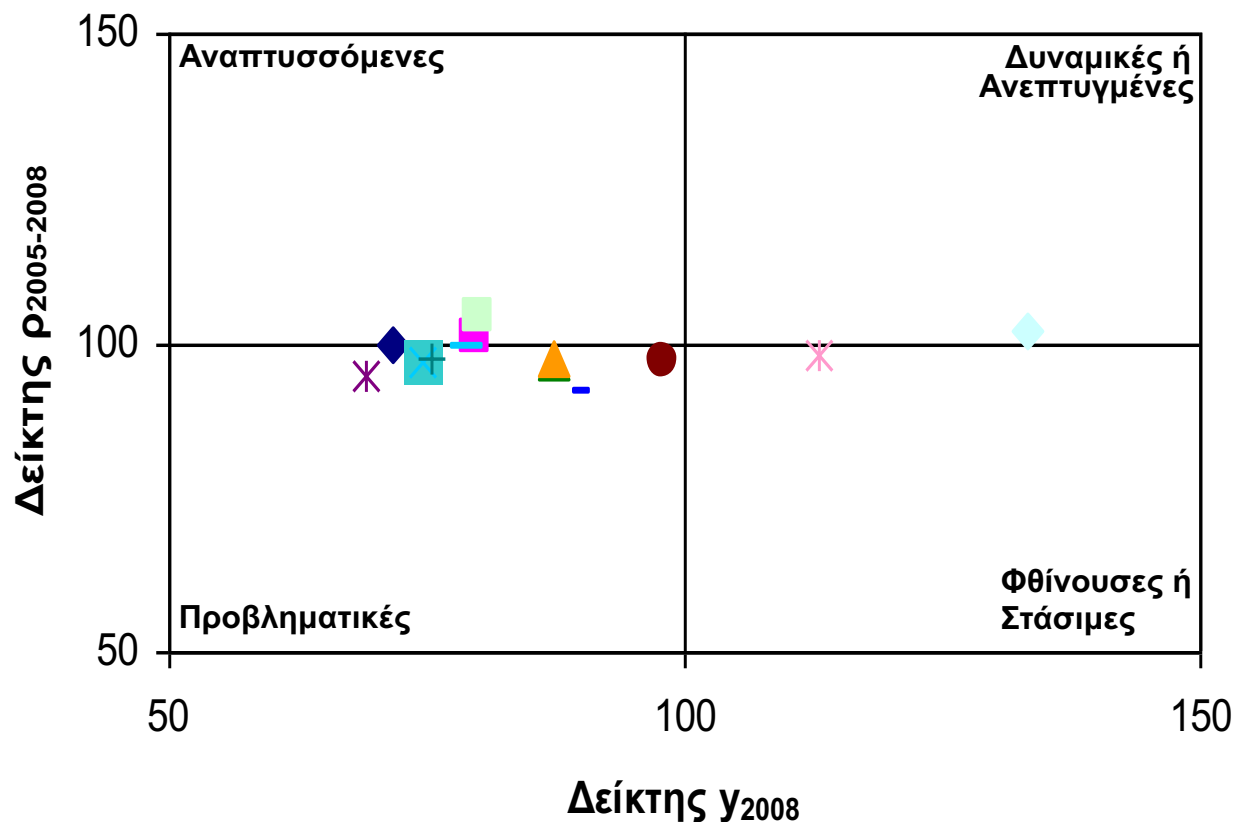
Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνονται πραγματικά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το κ.κ.Α.Ε.Π. των 13 Περιφερειών της Χώρας για τα έτη 2005 και 2008. Ζητείται να ταξινομηθούν οι Περιφέρειες σε αναπτυξιακές κατηγορίες.

Πίνακας 2

κ.κ.Α.Ε.Π σε €, 2005, 2008 και ρυθμός μεταβολής (ρ) 2005-2008

Χωρική Ενότητα	2005		2008		ρ
	κ.κ.Α.Ε.Π	κ.κ.Α.Ε.Π	Δείκτης κ.κ.Α.Ε.Π Ελλάδα=100		Δείκτης (ρ) Ελλάδα=100
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	12.934	15.517	72	1,20	100
Κεντρική Μακεδονία	14.210	17.289	80	1,22	101
Δυτική Μακεδονία	16.209	18.913	87	1,17	97
Θεσσαλία	13.823	16.131	75	1,17	97
Ήπειρος	13.105	14.936	69	1,14	95
Ιόνιοι Νήσοι	18.146	21.216	98	1,17	97
Δυτική Ελλάδα	13.896	16.318	75	1,17	97
Στερεά Ελλάδα	17.444	19.344	89	1,11	92
Πελοπόννησος	14.272	17.056	79	1,20	99
Αττική	23.435	28.824	133	1,23	102
Βόρειο Αιγαίο	13.818	17.336	80	1,25	104
Νότιο Αιγαίο	20.698	24.447	113	1,18	98
Κρήτη	16.083	18.908	87	1,18	98
Ελλάδα	17.953	21.642	100	1,21	100

Διάγραμμα 2. Ταξινόμηση Περιφερειών σύμφωνα με το Αναπτυξιακό Κριτήριο (2005 - 2008)

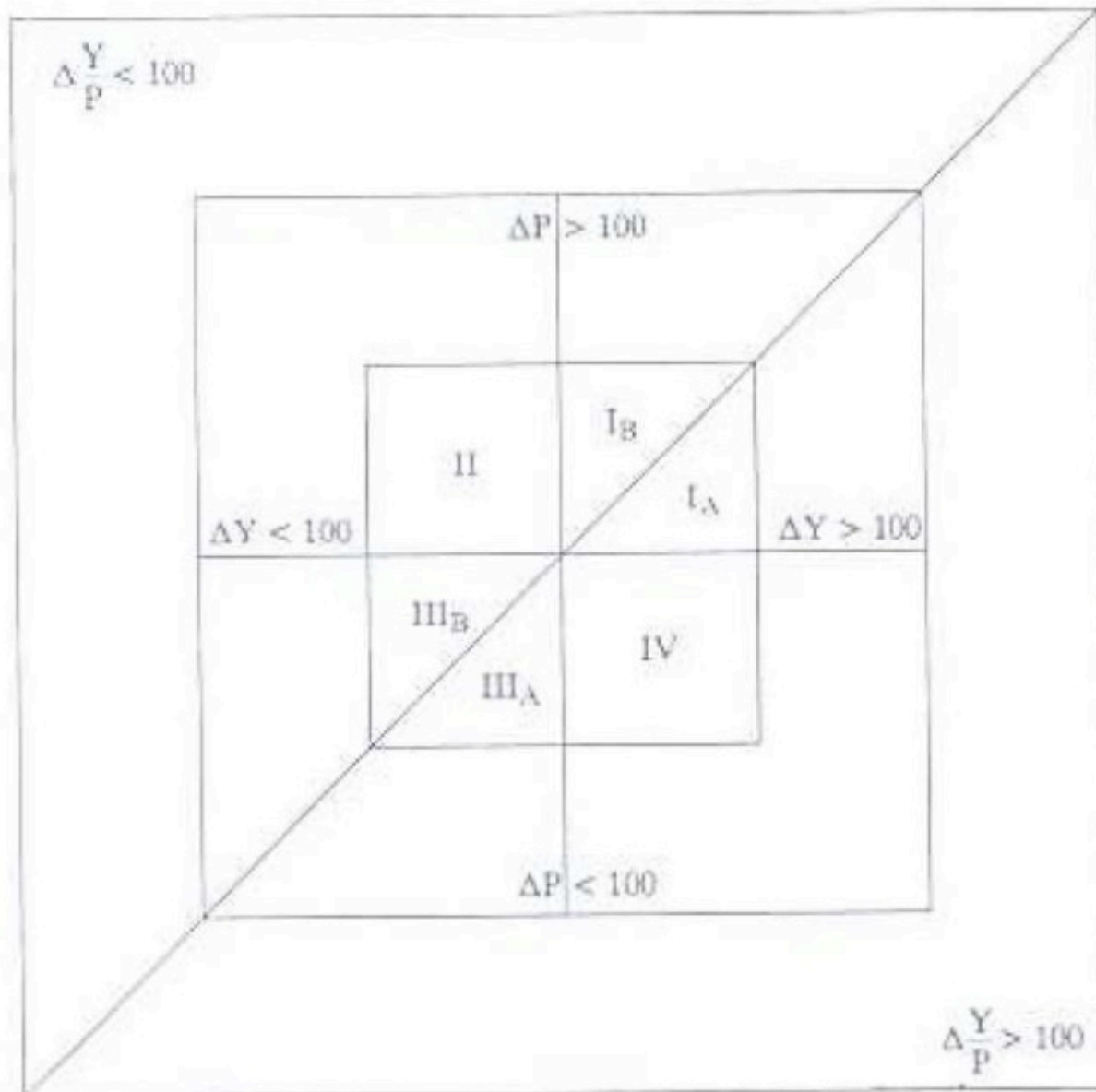
- ◆ Ανατ. Μακεδονία - Θράκη
- Κεντρική Μακεδονία
- ▲ Δυτική Μακεδονία
- Θεσσαλία
- * Ήπειρος
- Ιόνια Νησιά
- + Δυτική Ελλάς
- Στερεά Ελλάς
- Πελοπόννησος
- ◆ Αττική
- Βόρειο Αιγαίο
- * Νότιο Αιγαίο
- ▲ Κρήτη

- Για την ερμηνεία των περιφερειακών ανισοτήτων με βάση το κριτήριο αυτό, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι δυνατότητες και τα όρια του χρησιμοποιούμενου δείκτη, δηλαδή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, να απεικονίζει το επίπεδο ευημερίας των κατοίκων των περιφερειών.
- Η πρώτη αδυναμία αφορά τη χρησιμοποίηση στοιχείων Προϊόντος και όχι Εισοδήματος. Έτσι, για παράδειγμα το 2000 ο δείκτης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Νομού Βοιωτίας ήταν 200 (Χώρα = 100) ενώ του Ν. Αττικής ήταν 126. Αυτό συμβαίνει, γιατί το ΑΕΠ της Βοιωτίας καταγράφει τις αμοιβές για την παραγωγή που γίνεται στη Βοιωτία και οι οποίες αποτελούν σε σημαντικό ποσοστό εισόδημα των κατοίκων της Αττικής, αν λάβει κανείς υπ' όψιν το γεγονός ότι οι έδρες των επιχειρήσεων της Βοιωτίας είναι κατά κύριο λόγο στην Αθήνα, καθώς και ότι καθημερινά μετακινούνται εργαζόμενοι από την Αθήνα προς τις βιομηχανικές μονάδες των νομών που περιβάλλουν την Πρωτεύουσα.

- Η δεύτερη αδυναμία στην χρησιμοποίηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, είναι ότι η αύξησή του μπορεί να οφείλεται αποκλειστικά στην μείωση του πληθυσμού ή και να συνοδεύεται, σε ορισμένες περιπτώσεις και από μείωση του ΑΕΠ. Οι δυνατές περιπτώσεις εξέλιξης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ παρουσιάζονται στο Διάγραμμα που ακολουθεί:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

Ταξινόμηση περιφερειών βάσει αιτίων εξέλιξης
του κατά κεφαλήν ΑΕΠ

- Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα οι περιφέρειες μπορούν να ταξινομηθούν στις ακόλουθες κατηγορίες.

Α' ΟΜΑΔΑ:				
Περιφέρειες με ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεγαλύτερο από τον εθνικό μέσο ρυθμό				
Ι _Α	:	$\Delta Y > 100$	$\Delta P > 100$	$\Delta Y > \Delta P$
ΙV	:	$\Delta Y > 100$	$\Delta P < 100$	
ΙΙΙ _Α	:	$\Delta Y < 100$	$\Delta P < 100$	$\Delta Y > \Delta P$

Β' ΟΜΑΔΑ:				
Περιφέρειες με ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο από τον εθνικό μέσο ρυθμό				
ΙΙΙ _Β	:	$\Delta Y < 100$	$\Delta P < 100$	$\Delta P > \Delta Y$
ΙΙ	:	$\Delta Y < 100$	$\Delta P > 100$	
Ι _Β	:	$\Delta Y > 100$	$\Delta P > 100$	$\Delta P > \Delta Y$

- Όπου: ΔY : ο ρυθμός μεταβολής του Α.Ε.Π. στην Περιφέρεια προς τον ρυθμό μεταβολής του Α.Ε.Π. στη Χώρα,
- ΔP : ο ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού στην Περιφέρεια προς τον ρυθμό μεταβολής του πληθυσμού στη Χώρα,
- ΔY ή $\Delta P = 100$ ο ρυθμός μεταβολής στην Περιφέρεια είναι ίσος με τον ρυθμό μεταβολής στην Χώρα.

- Όπως φαίνεται από την παραπάνω ταξινόμηση είναι δυνατόν μια περιφέρεια με υστέρηση στη μεταβολή του ΑΕΠ να παρουσιάζει υψηλό ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλήν ΑΕΠ λόγω στασιμότητας ή μείωσης του πληθυσμού (IIIΑ) και κάποια άλλη περιφέρεια με μεγάλη αύξηση του ΑΕΠ να παρουσιάζει μικρό ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλήν ΑΕΠ λόγω μεγάλης αύξησης του πληθυσμού (ΙΒ).
- Το ίδιο διάγραμμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην διερεύνηση των μεταβολών της μέσης παραγωγικότητας.
- Η σχέση δημογραφίας και ανάπτυξης έχει αποτελέσει αντικείμενο εκτενούς θεωρητικής διερεύνησης (Deubel, 2008). Ο Thomas Malthus θεωρούσε ότι η έντονη δημογραφική μεγέθυνση αποτελεί εμπόδιο στην οικονομική ανάπτυξη και το μέσο για την επίτευξη της ανάπτυξης είναι η μείωση (η συγκράτηση) της πληθυσμιακής αύξησης.

- Στον αντίποδα υπάρχει η θέση της “δημιουργικής πίεσης” της Esther Boserup σύμφωνα με την οποία η πληθυσμιακή αύξηση ωθεί το οικονομικό σύστημα να ενισχύσει την τεχνολογική πρόοδο και την παραγωγικότητά του.
- Η σχέση πληθυσμιακής αύξησης και οικονομικής ανάπτυξης μπορεί να είναι και αντίστροφη δηλαδή η οικονομική ανάπτυξη (και η ενίσχυση των υπηρεσιών υγείας και εκπαίδευσης) είναι δυνατόν να προκαλεί-διευκολύνει την πληθυσμιακή αύξηση. Εντούτοις η σχέση αυτή απαιτεί σοβαρή διερεύνηση δεδομένου ότι η δημογραφική εξέλιξη πέραν της οικονομίας επηρεάζεται και από άλλους παράγοντες (πολιτιστικούς, θρησκευτικούς, κοινωνικούς κ.τ.λ.).

• Παράδειγμα 2

Έστω η Περιφέρεια R με δύο Νομούς 1 και 2. Την περίοδο 0-t ο Νομός N1 παρουσιάζει μείωση του συνολικού Α.Ε.Π. κατά 10%, ενώ ο Νομός N2 παρουσιάζει αύξηση κατά 20%.* Με την βοήθεια των δεδομένων Α.Ε.Π.(Υ) και Πληθυσμού (Ρ) θα διερευνήσουμε την εξέλιξη του κ.κ.Α.Ε.Π. και το εάν η εξέλιξη αυτή επηρεάζεται από τις πληθυσμιακές μεταβολές.

* Ποσοστιαία Μεταβολή: $\frac{Y_t - Y_0}{Y_0} * 100$

Δείκτης ΔΥ: $\frac{Y_I}{Y_R} * 100$ και ΔΡ: $\frac{P_I}{P_R} * 100$

Υ σε εκατομμύρια €				
	0	t	ρ	ΔΥ
N1	100	90	0,9	90
N2	50	60	1,2	120
R	150	150	1	100

Ρ σε χιλιάδες κατοίκους				
	0	t	ρ	ΔΡ
N1	10	8	0,8	72
N2	8	12	1,5	136
R	18	20	1,11	100

Όπου, 0: αρχικό έτος της ερευνώμενης περιόδου,

t: τελικό έτος της ερευνώμενης περιόδου,

ρ: ρυθμός μεταβολής του Α.Ε.Π., $\frac{Y_t}{Y_0}$ (το αντίστοιχο στον πληθυσμό) και

Δ_τ: δείκτης μεταβολής του ρυθμού, π.χ. $\frac{P_t}{P_R}$ (το αντίστοιχο στον πληθυσμό).

$$\frac{\Delta Y_I}{\Delta P_I} * 100 = \frac{90}{72} * 100 = 125 \text{ (R=100)}$$

$$\frac{\Delta Y_{II}}{\Delta P_{II}} * 100 = \frac{120}{136} * 100 = 88 \text{ (R=100)}$$

- Η ίδια διαδικασία μπορεί να γίνει με το κ.κ. Α.Ε.Π.

κ.κ. Α.Ε.Π.				
σε χιλιάδες νομισματικές μονάδες ($\frac{Y}{P}$)				
	0	t	ρ	$\Delta \frac{Y}{P}$
N1	10	11,25	1,125	125
N2	6,25	5	0,80	88
R	8,33	7,5	0,90	100

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι:

- Στο Νομό N2 έχουμε αύξηση του συνολικού Α.Ε.Π. (Y) με ρυθμό 1,2, αλλά το κ.κ.Α.Ε.Π. ($\frac{Y}{P}$), μειώνεται λόγω της αναλογικά μεγαλύτερης αύξησης του Πληθυσμού (P) με ρυθμό 1,5,
- Στο Νομό N1 παρουσιάζεται μείωση του συνολικού Α.Ε.Π. (ρυθμός $0,9 < 1$), καθώς και μείωση στον Πληθυσμό (ρυθμός $0,8 < 1$), αλλά αύξηση του κ.κ.Α.Ε.Π. επειδή ο ρυθμός μείωσης του Α.Ε.Π. είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο ρυθμό μείωσης του πληθυσμού.

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Βασική Τυπολογία Προγραμμάτων Ανάπτυξης

Υπάρχουν διάφορα είδη προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης. Για την κατηγοριοποίηση των προγραμμάτων χρησιμοποιούνται κριτήρια, όπως η χρονική αναφορά του προγραμματισμού, η γεωγραφική του εμβέλεια, οι κλάδοι και οι τομείς της οικονομίας που καλύπτει, το σύστημα διοίκησης και ο τρόπος κατανομής των αρμοδιοτήτων του προγραμματισμού μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διοίκησης. Στο πλαίσιο αυτό, η βασική τυπολογία του προγραμματισμού είναι η εξής (Σκούντζος 1992, Παπαδασκαλόπουλος και Χριστοφάκης 2009):

Ως προς τον χρονικό ορίζοντα του προγραμματισμού:

- α) Μακροχρόνιος Προγραμματισμός
- β) Μεσοχρόνιος Προγραμματισμός
- γ) Ετήσιος Προγραμματισμός

- Τα μακροχρόνια προγράμματα επικεντρώνονται στις μακροχρόνιες προοπτικές μιας οικονομίας και στον καθορισμό των αναπτυξιακών της προσανατολισμών στο απώτερο μέλλον. Συνήθως αναφέρονται σε γενικά αναπτυξιακά σχέδια, που εξειδικεύονται σε μεσοπρόθεσμα προγράμματα ανάπτυξης. Στην πρακτική του εφαρμογή ο μεσοχρόνιος προγραμματισμός αναφέρεται σε μια περίοδο που κυμαίνεται από 3 έως 7 έτη, ενώ τα μακροπρόθεσμα προγράμματα φθάνουν τα 10 έως 15 έτη, σε κάποιες περιπτώσεις δε, μπορεί να έχουν χρονικό ορίζοντα εικοσαετίας. Τέλος, τα ετήσια προγράμματα είναι συνήθως τεχνικά προγράμματα, που αναφέρονται σε λεπτομερείς δράσεις κι ενέργειες ανά έτος, εξειδικεύοντας πολυετή, μεσοπρόθεσμα προγράμματα.

Ως προς την έκταση των οικονομικών δραστηριοτήτων που καλύπτει ο προγραμματισμός:

- α) Καθολικός Προγραμματισμός
- β) Μερικός Προγραμματισμός

- Ο προγραμματισμός μπορεί να καλύπτει το σύνολο μιας οικονομίας, δηλαδή το σύνολο των τομέων και κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, οπότε αναφερόμαστε τον καθολικό προγραμματισμό. Πολλές φορές όμως εφαρμόζονται προγράμματα που καλύπτουν ένα μέρος των οικονομικών δραστηριοτήτων και ειδικότερα έναν τομέα της οικονομίας ή μία ομάδα οικονομικών κλάδων. Τέτοια παραδείγματα αναφέρονται στα γνωστά προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, τουριστικής ανάπτυξης, υποδομών κ.λπ. Ειδικά στη χώρα μας, τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα των ΕΣΠΑ και παλαιότερα των ΚΠΣ, εμπίπτουν σ' αυτή την κατηγορία.

Ως προς τη γεωγραφική εμβέλεια του προγραμματισμού:

- α) Εθνικός Προγραμματισμός
- β) Περιφερειακός Προγραμματισμός
- γ) Τοπικός Προγραμματισμός

- Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, τα εθνικά αναπτυξιακά προγράμματα των χωρών, τα οποία αναφέρονται στο σύνολο της εθνικής οικονομίας και συνεπώς καλύπτουν όλη την επικράτεια της χώρας, συνοδεύονται από προγράμματα μικρότερης χωρικής κλίμακας, που υλοποιούνται σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, δηλαδή σε μικρότερο χωρικό επίπεδο και εξαρτώνται βέβαια σε μεγάλο βαθμό από τη διοικητική διαμέριση της χώρας. Τα προγράμματα αυτά είτε εξειδικεύουν το εθνικό αναπτυξιακό πρόγραμμα, είτε λειτουργούν συμπληρωματικά. Σε κάθε περίπτωση όμως οφείλουν να εναρμονίζονται μ' αυτό.

Ως προς το σύστημα διοίκησης και την κατανομή των αρμοδιοτήτων του προγραμματισμού:

α) Κεντρικός Προγραμματισμός

β) Αποκεντρωμένος Προγραμματισμός

- Η διοικητική διάρθρωση και η κατανομή των αρμοδιοτήτων λήψης αποφάσεων, διαμόρφωσης και υλοποίησης των προγραμμάτων, μεταξύ των κεντρικών, περιφερειακών και τοπικών διοικητικών οργάνων, καθώς επίσης και των άλλων κοινωνικών φορέων, προσδιορίζουν τον βαθμό αποκέντρωσης και κατ' επέκταση το ισχύον σύστημα προγραμματισμού μιας χώρας (Crespy et al., 2007). Τα βασικά συστήματα προγραμματισμού είναι δύο. Το συγκεντρωτικό και το αποκεντρωτικό σύστημα προγραμματισμού. Η κατάρτιση, οριστικοποίηση και εφαρμογή των αναπτυξιακών προγραμμάτων από τα κεντρικά όργανα διοίκησης (κεντρικός προγραμματισμός) είναι το βασικό χαρακτηριστικό του συγκεντρωτικού συστήματος.

- Αντίθετα, η ουσιαστική συμμετοχή στην προγραμματική διαδικασία φορέων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο χαρακτηρίζει το αποκεντρωτικό σύστημα (αποκεντρωμένος προγραμματισμός). Στην πλειονότητα των περιπτώσεων κανένα από τα δύο συστήματα δεν συναντάται αποκλειστικά μόνο του. Αντίθετα, αυτό που επικρατεί συνήθως είναι ο συνδυασμός μεταξύ τους και με διάφορες παραλλαγές.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΩ

Αναλαμβάνω να προσδιορίσω και να κατευθύνω μια δράση ή ένα σύνολο δράσεων στο παρόν για να πετύχω μία επιθυμητή κατάσταση στο μέλλον, που καθορίζεται από συγκεκριμένους στόχους, οι οποίοι είναι αποτέλεσμα συλλογικών αποφάσεων.

‘Η έννοια του προγραμματισμού είναι αρκετά πολύπλοκη, έχει πολλαπλές εφαρμογές και μορφές. Για το λόγο αυτό, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπάρχει μία γενική θεωρία για τον προγραμματισμό που να καλύπτει όλες τις πτυχές του.’
(Friedmann, 1963)

ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Βασικό Ερώτημα: Γιατί χρειάζεται ο αναπτυξιακός προγραμματισμός (σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο);

Κύριοι λόγοι υπέρ του προγραμματισμού:

- Ατέλειες στη λειτουργία του μηχανισμού της αγοράς.
- Οι αλληλεξαρτήσεις στην οικονομία.
- Η ύπαρξη συλλογικών αγαθών (public goods).
- Τα κοινωνικά ανεπιθύμητα αποτελέσματα του μηχανισμού της αγοράς (αποτελεσματικότητα έναντι ισότητας).
- Έντονες περιφερειακές ανισότητες- πόλωση μεταξύ ανεπτυγμένων και καθυστερημένων περιοχών.

ΕΝΝΟΙΑ/ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ-ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ (DEVELOPMENT PLANNING)

Ο αναπτυξιακός σχεδιασμός αποτελεί ένα από τα βασικά εργαλεία για την επίτευξη ταχύτερων ρυθμών ανάπτυξης μιας οικονομίας (εθνικής, περιφερειακής, τοπικής) και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού της.

Ως αναπτυξιακός προγραμματισμός / σχεδιασμός ορίζεται ο συνδυασμός διαδικασιών και ενεργειών, με τις οποίες μια κοινωνία προσπαθεί να επηρεάσει, να κατευθύνει και να ελέγξει τον τρόπο κατανομής των οικονομικών της πόρων σε μία ορισμένη χρονική περίοδο, με σκοπό την επιτάχυνση των κοινωνικοοικονομικών μεταβολών της.

Βασικό οικονομικό πρόβλημα: οι πόροι δεν βρίσκονται σε αφθονία-είναι πεπερασμένοι.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

- Ο σχεδιασμός αναφέρεται στο μέλλον (ορισμένη χρονική περίοδο)
- Περιλαμβάνει συγκεκριμένες ενέργειες
- Προϋποθέτει ύπαρξη φορέα (ή φορέων), ο οποίος θα υλοποιήσει τις μελλοντικές ενέργειες
- Καταλήγει σε ένα ολοκληρωμένο Οικονομικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης

ΤΥΠΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

1. Προγραμματισμός στις οικονομίες της αγοράς
2. Προγραμματισμός στις Κεντρικά Διευθυνόμενες Οικονομίες
3. Προγραμματισμός στις μικτές οικονομίες.

Προγραμματισμός στις οικονομίες της αγοράς (ενδεικτικός ή δημοκρατικός)

- Αφορά τις οικονομίες όπου το μεγαλύτερο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας βρίσκεται στα χέρια της **ιδιωτικής πρωτοβουλίας**.
- Η κατανομή των πόρων γίνεται μέσω του μηχανισμού των τιμών.
- Ο προγραμματισμός είναι ενδεικτικός.

Προγραμματισμός στις Κεντρικά Διευθυνόμενες Οικονομίες

- Οι οικονομικοί πόροι αποτελούν **ιδιοκτησία του Κράτους**, το οποίο τους διαχειρίζεται και τους ελέγχει.
- Η κατανομή των πόρων γίνεται από μία Κεντρική Υπηρεσία Προγραμματισμού.
- Ο Προγραμματισμός είναι υποχρεωτικός, δεν είναι ενδεικτικός.

Προγραμματισμός στις μικτές οικονομίες

- Μέρος των οικονομικών πόρων διαχειρίζεται η ιδιωτική πρωτοβουλία και το υπόλοιπο ελέγχεται από το δημόσιο τομέα.
- Σημαντικός βαθμός κρατικής ιδιοκτησίας και ελέγχου δημιουργεί την ανάγκη προγραμματισμού της χρήσεως των πόρων, ώστε να έχουν τη μεγαλύτερη δυνατή συμβολή στην ανάπτυξη.
- Αποτελεί συμβιβασμό μεταξύ των δύο προηγούμενων περιπτώσεων (δηλ. της έμμεσης υποκίνησης της οικονομικής δραστηριότητας και του κεντρικού ελέγχου της οικονομικής δραστηριότητας).

ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

Ο δημόσιος προγραμματισμός προσδιορίζεται ως σύνολο διαδικασιών με τις οποίες οι δημόσιοι φορείς προσπαθούν να διαμορφώσουν και να καθοδηγήσουν ομάδες μέσων και δράσεων, με σκοπό την επίτευξη μιας επιθυμητής κατάστασης στο μέλλον, την οποία έχουν προσδιορίσει εκ των προτέρων βάσει συγκεκριμένων στόχων.

Ο προγραμματισμός της δράσης του δημοσίου δεν περιορίζεται μόνο στον αποτελεσματικό συντονισμό της εσωτερικής του λειτουργίας, αλλά αναφέρεται επιπλέον στην καθοδήγηση, στο συντονισμό και στην εναρμόνιση της δράσης του ιδιωτικού τομέα για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων, που επιλέγουν οι δημόσιοι σε συνεργασία με τους λοιπούς συλλογικούς φορείς.

ΚΥΡΙΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Ως προς την έκταση των οικονομικών δραστηριοτήτων που καλύπτονται:

- (α) Μερικός Προγραμματισμός (Τομεακός- Sectoral Planning)
- (β) Καθολικός Προγραμματισμός (αφορά όλη την οικονομία, καλύπτει όλους τους τομείς της οικονομίας).

Ως προς το χρονικό ορίζοντα Προγραμματισμού:

- (α) Προγραμματισμός Μακροχρόνιας Προοπτικής
- (β) Μεσοχρόνιος Προγραμματισμός
- (γ) Ετήσιος Προγραμματισμός
- (δ) Κυλιόμενος Προγραμματισμός

Ως προς τη γεωγραφική κάλυψη:

- (α) Εθνικός Προγραμματισμός- Σχεδιασμός (National Development Planning)
- (β) Περιφερειακός Προγραμματισμός (Regional Development Planning)
- (γ) Τοπικός Σχεδιασμός (Προγραμματισμός σε τοπικό επίπεδο – local development planning)

Ως προς το σύστημα διοίκησης – τη διοικητική διάρθρωση (κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ κεντρικών, περιφερειακών και τοπικών διοικητικών οργάνων):

(α) Συγκεντρωτικό Σύστημα Διοίκησης – Προγραμματισμού

(β) Αποκεντρωτικό Σύστημα Διοίκησης – Προγραμματισμού

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟ

- κατάρτιση, οριστικοποίηση και εφαρμογή ενός προγράμματος περιφερειακής ανάπτυξης από τα κεντρικά όργανα
- η κεντρική εξουσία διαμορφώνει το πρόγραμμα σύμφωνα με τις επιλογές της για την ανάπτυξη
- αφαιρείται κάθε πρωτοβουλία στον προγραμματισμό από την περιφέρεια, την τοπική αυτοδιοίκηση, τους τοπικούς φορείς
- καλύτερος συντονισμός προγραμμάτων και εναρμόνιση στόχων εθνικής και περιφερειακής πολιτικής, τεχνοκρατική αντίληψη στον προγραμματισμό

ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟ

- Ουσιαστική συμμετοχή στην προγραμματική διαδικασία φορέων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο
- οι περιφερειακοί και τοπικοί φορείς έχουν άμεση γνώση των προβλημάτων τους
- επιλέγουν το είδος και τα μέσα της ανάπτυξης που επιθυμούν για τον τόπο τους
- παρακολουθούν καλύτερα την πορεία υλοποίησης του προγράμματος
- βελτίωση του επιπέδου της αποκεντρωμένης διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης, ενίσχυση υπηρεσιών και προσωπικού

Κυρίαρχες αντιλήψεις για το ρόλο και τη σκοπιμότητα του Περιφερειακού Προγραμματισμού

Ευρωπαϊκή αντίληψη

Δημόσια δράση με τη συμμετοχή και του ιδιωτικού τομέα, με στόχο την ανάπτυξη της περιφέρειας ή της πόλης και τη συνολική περιφερειακή ανάπτυξη

Αμερικανική αντίληψη - φιλελεύθερη (ΗΠΑ, Μ. Βρετανία)

Δημόσια δράση για την υποστήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας - οργάνωση του χώρου προς όφελος της ανάπτυξης των επιχειρήσεων

ΣΤΑΔΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

- Προσδιορισμός αναπτυξιακών συνθηκών και τάσεων στον αναπτυξιακό σχεδιασμό
- ◆ Ανάλυση του περιφερειακού προβλήματος
- ◆ Λήψη απόφασης για τους στρατηγικούς αναπτυξιακούς στόχους

Διαμόρφωση Στρατηγικής

1^ο
ΣΤΑΔΙΟ

- ◆ Προετοιμασία του προγράμματος
- ◆ Συντονισμός με λοιπά προγράμματα και πολιτικές
- ◆ Εκπόνηση του προγράμματος
- ◆ Προσδιορισμός δομών οργάνωσης της εφαρμογής: χρηματοδότηση, διαχείριση, παρακολούθηση, αξιολόγηση, έλεγχος
- ◆ Οριστικοποίηση του προγράμματος

Διαμόρφωση Προγράμματος

2^ο
ΣΤΑΔΙΟ

- ◆ Δημοσιοποίηση κριτηρίων ένταξης έργων και δράσεων στο πρόγραμμα
- ◆ Λειτουργία μηχανισμών και δομών: Διαχείρισης, Παρακολούθησης, Πληρωμών, Ελέγχων, Αξιολόγησης
- ◆ Δημοσιότητα – προβολή προγράμματος

Εφαρμογή Προγράμματος

3^ο
ΣΤΑΔΙΟ

(ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ) ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ) ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

1^η Φάση: Προετοιμασία Στρατηγικής

Περιλαμβάνει όλες τις απαραίτητες ενέργειες και μελέτες υποβάθρου, για τη διερεύνηση και ανάλυση των προηγούμενων αναπτυξιακών προσπαθειών, της παρούσας κατάστασης, των αναπτυξιακών συνθηκών και των διαφαινόμενων τάσεων.

2^η Φάση: Στρατηγική Ανάλυση

Περιλαμβάνει τον προσδιορισμό του αναπτυξιακού οράματος, των στρατηγικών επιλογών, των γενικών και ειδικών στόχων και των κύριων κατευθύνσεων των παρεμβάσεων για την επίτευξή τους. Στις τελικές φάσεις του Στρατηγικού Σχεδιασμού σκιαγραφείται συνήθως και το πλαίσιο υλοποίησης, παρακολούθησης, διαχείρισης και χρηματοδότησης, ωστόσο, αυτές αποτελούν συστατικά στοιχεία του **Επιχειρησιακού Προγραμματισμού**, ο οποίος ακολουθεί και εξειδικεύει τον Στρατηγικό Σχεδιασμό.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

Εξειδικεύει τους στρατηγικούς στόχους του Στρατηγικού Σχεδίου σε συγκεκριμένους άξονες προτεραιότητας, με καθορισμένο περιεχόμενο, όσον αφορά τις κατηγορίες των παρεμβάσεων, διάρκεια, πόρους, διαδικασίες και μέσα υλοποίησης.

Καταλήγει με το σαφή προσδιορισμό των δομών οργάνωσης της εφαρμογής του προγράμματος, που αναφέρονται στη διαχείριση, στην παρακολούθηση, στους ελέγχους, στις πληρωμές, στην αξιολόγηση, στα κριτήρια επιλογής δράσεων, στη δημοσιότητα.

Βασικές αρχές στη διαμόρφωση ενός Περιφερειακού Προγράμματος

- ◆ Εσωτερική συνοχή στόχων και μέτρων.
- ◆ Σαφής εξειδίκευση και ποσοτικοποίηση στόχων.
- ◆ Διοικητική και οργανωτική επάρκεια.
- ◆ Ανανέωση – εκσυγχρονισμός αναπτυξιακών στόχων και μέσων της περιφερειακής πολιτικής.
- ◆ Χρηματοδοτική επάρκεια.
- ◆ Συνοχή με τα άλλα προγράμματα και τις πολιτικές.
- ◆ Διασφάλιση κοινωνικής συναίνεσης.
- ◆ Ενεργοποίηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των κοινωνικών εταίρων.
- ◆ Συνεργασία επιχειρηματικών και αναπτυξιακών φορέων.
- ◆ Αναπτυξιακή αποτελεσματικότητα.
- ◆ Βιωσιμότητα – ένταξη των έργων και των παρεμβάσεων στον οικιστικό ιστό.
- ◆ Προστασία του περιβάλλοντος.

Τα περιεχόμενα ενός Περιφερειακού Προγράμματος

- ◆ Καταγραφή – Ιεράρχηση των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών, προβλημάτων και δυνατοτήτων.
- ◆ Αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης.
- ◆ Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των πολιτικών και των προγραμμάτων που έχουν εφαρμοσθεί μέχρι σήμερα.
- ◆ Προσδιορισμός του ρόλου των επιμέρους χωρικών μονάδων στην αναπτυξιακή διαδικασία σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- ◆ Διαμόρφωση αναπτυξιακής στρατηγικής.
- ◆ Προσδιορισμός και εξειδίκευση στρατηγικών αναπτυξιακών στόχων (γενικοί και ειδικοί στόχοι).
- ◆ Προσδιορισμός των μέτρων υλοποίησης των στόχων.
- ◆ Ανάλυση του σχεδίου για τη χρηματοδότηση του προγράμματος.
- ◆ Διαμόρφωση δομών για τη διαχείριση, την παρακολούθηση, τις πληρωμές, την αξιολόγηση, τον έλεγχο και τη δημοσιότητα του προγράμματος.
- ◆ Προσδιορισμός της μεθοδολογίας ενεργοποίησης της διαδικασίας υλοποίησης.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΙΕΡΑΡΧΙΚΗ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΔΟΜΗ ΕΠ

- **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα**
- **Άξονες προτεραιότητας (Υποπρογράμματα-
Κατευθύνσεις παρεμβάσεων)**
- **Μέτρα (ομάδες ομοειδών έργων ή δράσεων)**
- **Πράξεις (έργα και δράσεις)**

ΦΟΡΕΙΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

1. Φορείς του Δημόσιου και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα

- ◆ Κεντρική Κυβέρνηση και εποπτευόμενοι φορείς (με συντονιστή το Υπουργείο Οικονομίας)
- ◆ Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις
- ◆ Δήμοι

2. Πανεπιστήμια και φορείς Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης

- ◆ Πανεπιστήμια
- ◆ Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα
- ◆ Ερευνητικοί Οργανισμοί

3. Φορείς του Ιδιωτικού Τομέα

- ◆ Εταιρείες Μελετών
- ◆ Γραφεία Συμβούλων
- ◆ Σύμβουλοι Αξιολόγησης
- ◆ Επιχειρήσεις (ιδιωτική συμμετοχή στην υλοποίηση των παρεμβάσεων)

4. Κοινωνικοί Φορείς

- ◆ Επιμελητήρια
- ◆ Επαγγελματικές Ενώσεις, Συνδικαλιστικοί Φορείς
- ◆ Σύλλογοι
- ◆ Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
- ◆ κ.ά.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ	⇒	Υπουργείο Οικονομίας (εποπτεύων φορέας και συντονιστής με τα άλλα περιφερειακά προγράμματα), Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις και Δήμοι	Ερευνητικοί και Τεχνολογικοί Φορείς (Πανεπιστήμια, Ερευνητικά Ινστιτούτα, Εταιρείες Συμβούλων, Μελετών κ.ά.)	Κοινωνικοί φορείς-εταίροι (Επιμελητήρια, Επαγγελματικές Ενώσεις, Συνδικαλιστικοί Φορείς, Σύλλογοι, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις κ.ά.)
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ	⇒	Φορείς Διαχείρισης		
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ	⇒	Φορείς Παρακολούθησης		
ΠΛΗΡΩΜΕΣ	⇒	Φορέας Πληρωμών		
ΕΛΕΓΧΟΙ	⇒	Φορείς Ελέγχου		
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	⇒	Φορείς Αξιολόγησης		

**Περιφερειακός Προγραμματισμός:
ευρωπαϊκή, εθνική, περιφερειακή & τοπική
διάσταση**

Στρατηγικό Αναπτυξιακό Όραμα & Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

- Πριν από την διαμόρφωση της αναπτυξιακής στρατηγικής μιας χώρας ή μιας περιφέρειας και πριν από την κατάρτιση των επιχειρησιακών προγραμμάτων είναι αναγκαία η διατύπωση, μέσω διαδικασιών διαβούλευσης και συναίνεσης τοπικών αναπτυξιακών και κοινωνικών φορέων και κατοίκων, του Αναπτυξιακού-Στρατηγικού Οράματος.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

- Το Αναπτυξιακό Όραμα προηγείται της κατάρτισης και της εφαρμογής των επιχειρησιακών προγραμμάτων και είναι το πρώτο βήμα για την έκφραση και την προσέγγιση των επιθυμητών αλλαγών και την επιθυμητή πορεία προς την ολοκληρωμένη ανάπτυξη: οικονομική, κοινωνική και οικολογική.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

- Το Αναπτυξιακό Όραμα είναι μια ολοκληρωμένη ορθολογική, διαισθητική και προοπτική αναπαράσταση του επιθυμητού μέλλοντος της χώρας ή της περιφέρειας. Εμπλέκει φορείς και κατοίκους και προτείνει ένα πλαίσιο ισόρροπης και συνεκτικής παρέμβασης για την υλοποίηση μιας συναινετικά διαμορφωμένης αναπτυξιακής πορείας (Caron & Martel 2005).
- Αυτή η πορεία οδηγεί στην ολοκληρωμένη οικονομική, κοινωνική και οικολογική ανάπτυξη, ή άλλως στην αειφόρο ανάπτυξη.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

Ο κύριος στόχος της Αειφόρου Ανάπτυξης είναι να καθορίσει τα βιώσιμα σχήματα που συνδυάζουν τις τρεις πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας:

- την οικονομική
- την κοινωνική, και
- την οικολογική

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

Σε αυτές τις πτυχές προστίθεται και το ζήτημα της υλοποίησης των πολιτικών και των σχετικών με την Αειφόρο Ανάπτυξη δράσεων, που αφορά την διακυβέρνηση, και η οποία αναφέρεται στη συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων στη διαδικασία της λήψης των αποφάσεων – Πολίτες, Επιχειρήσεις, Κοινωνικοοικονομικοί φορείς, Αυτοδιοίκηση και Αιρετοί, κτλ. Έτσι η διακυβέρνηση διαμορφώνει μια συγκροτημένη μορφή συμμετοχικής δημοκρατίας, που σχηματοποιεί την ανάπτυξη ως εξής (Conseil Général des Bouches-du-Rhône 2012):

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

Η ανάπτυξη έτσι όπως διασαφηνίζεται παραπάνω έχει σαφώς χωρική διάσταση που μπορεί να αναφέρεται σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Με βάση τις δύο πρώτες πτυχές στην χωρική μονάδα αναφοράς διαμορφώνονται:

- Οικονομική Επίδραση, όπως η δημιουργία θέσεων εργασίας, η ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας, η προσέλκυση επενδύσεων, η δημιουργία εισοδημάτων, η αξιοποίηση τοπικών πόρων, κτλ.
- Κοινωνική Επίδραση, όπως η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, η αλληλεγγύη των εδαφικών ενοτήτων, η αλληλεγγύη των γενεών, η ενίσχυση της απασχόλησης, η ανάπτυξη των κοινωνικών υπηρεσιών, κτλ.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

Οι οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες εντούτοις μπορούν να δημιουργήσουν αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική πτυχή της ανάπτυξης, όπως

- σπατάλη φυσικών πόρων
- παραγωγή απορριμμάτων
- ρύπανση της ατμόσφαιρας, του εδάφους, του υδροφόρου ορίζοντα
- ρύπανση προερχόμενη από τις μεταφορές
- υποβάθμιση της ποιότητας ζωής
- καταστροφές στο φυσικό περιβάλλον

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

Η πρόληψη των επιπτώσεων αυτών αφορά:

Πρώτον,

- την λήψη σχετικών αποφάσεων και την διαμόρφωση ειδικών πολιτικών.

Δεύτερον,

- την ανάπτυξη οικολογικής συμπεριφοράς στους πολίτες
 - την ευαισθητοποίηση των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων
-
- Η πορεία στην αειφόρο ανάπτυξη διαμορφώνεται από τις συναινετικές διαδικασίες και αποτυπώνεται αρχικά στο Αναπτυξιακό Όραμα.
 - Τα βασικά στάδια που ακολουθούνται στη διεθνή πρακτική για την διαμόρφωση του αναπτυξιακού οράματος είναι τα ακόλουθα:

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

1. Ανάλυση της παρούσας κατάστασης (Που βρισκόμαστε σήμερα;)

- Σε αυτό το στάδιο αξιολογείται η δυναμική της περιφέρειας, η κλαδική διάρθρωση, τα τοπικά πλεονεκτήματα. Αξιολογούμε στο σύνολό τους δεδομένα δημογραφικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, γεωμορφολογικά, περιβαλλοντικά. Η ανάλυση πλεονεκτημάτων-αδυναμιών και κινδύνων ευκαιριών (SWOT Analysis) είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στο στάδιο αυτό.
- Η συμμετοχή φορέων και κατοίκων διασφαλίζεται με ημερίδες, στρογγυλά τραπέζια, θεματικά (κλαδικά ή τομεακά) ατελιέ, συμπλήρωση ερωτηματολογίων κτλ, και υποστηρίζεται με ειδικές μελέτες, εκθέσεις και αναλύσεις.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

2. Ανάλυση των τάσεων (Που πηγαίνουμε;)

- Στο στάδιο αυτό διαμορφώνονται σενάρια για την απεικόνιση του μέλλοντος, βάσει της παρούσας κατάστασης και των τάσεων που επικρατούν στην χώρα, στην περιφέρεια ή στην πόλη. Τα πλεονεκτήματα και οι αδυναμίες της μελλοντικής κατάστασης που προσδιορίζεται με τα σενάρια τάσης, βοηθούν στην τεκμηρίωση μιας στροφής-αλλαγής της αναπτυξιακής πορείας.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

3. Το Όραμα (Που θέλουμε να πάμε;)

- Στο τρίτο στάδιο διαμορφώνεται ένα κοινά αποδεκτό όραμα για ένα επιθυμητό μέλλον. Στο στάδιο αυτό απαιτείται επίσης η ενεργοποίηση-συμμετοχή φορέων και πολιτών, με τα μέσα που αξιοποιούνται και στο πρώτο στάδιο. Σε πολλές περιπτώσεις εκδίδεται Οδηγός Διαβούλευσης για την ενημέρωση των φορέων και των πολιτών για τις ημερομηνίες και τους τόπους των ειδικών εκδηλώσεων-συναντήσεων για την διαμόρφωση του Αναπτυξιακού Οράματος.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

4. Διαμόρφωση κατευθύνσεων και δράσεων (Πως υλοποιούμε το όραμα;)

- Στο στάδιο αυτό προσδιορίζονται οι κατευθύνσεις και οι απαιτούμενες δράσεις για την υλοποίηση του επιλεγέντος αναπτυξιακού οράματος. Προσδιορίζονται οι διαδικασίες, ο χρονικός προγραμματισμός, οι αρμοδιότητες και τα μέσα για την υλοποίηση του προγράμματος (Πως, πότε, ποιος, με τι;) Ειδικότερα θέματα του σταδίου είναι:
 - η κλαδική εξειδίκευση των απαιτούμενων δράσεων υλοποίησης του οράματος
 - ο προσδιορισμός υπευθύνων υλοποίησης και σχετικών παραδοτέων
 - η διασφάλιση της ενσωμάτωσης του οράματος στο σύνολο των αξόνων και των μέτρων του προγράμματος και στον χρονικό προγραμματισμό του.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

5. Διαμόρφωση ενός μηχανισμού παρακολούθησης και αξιολόγησης (Πως αξιολογούμε τις εξελίξεις;)

- Στο στάδιο αυτό διαμορφώνονται διαδικασίες και δείκτες αξιολόγησης και δημιουργείται μια επιτροπή παρακολούθησης της υλοποίησης του οράματος.
- Η επιτροπή παρακολουθεί, αξιολογεί και ενημερώνει διοίκηση, φορείς και κατοίκους σε τακτά χρονικά διαστήματα σχετικά με την υλοποίηση του οράματος και την ενσωμάτωσή του στον προγραμματισμό και προτείνει σχετικές παρεμβάσεις και βελτιώσεις.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

Η χρησιμότητα του Αναπτυξιακού Οράματος στον Σχεδιασμό και τον Προγραμματισμό είναι πολλαπλή, δεδομένου ότι το Όραμα διαμορφώνει την στρατηγικής της αστικής και της περιφερειακής ανάπτυξης.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

Συγκεκριμένα το αναπτυξιακό όραμα προκαθορίζει άμεσα ή έμμεσα:

- Τις συμμετοχικές διαδικασίες στον Σχεδιασμό και στον Προγραμματισμό
- Τους αναπτυξιακούς στόχους και την αναπτυξιακή στρατηγική, μιας χώρας ή μιας περιφέρειας
- Τους αναπτυξιακούς άξονες και τη δομή των επιχειρησιακών προγραμμάτων
- Την ενεργοποίηση φορέων και κατοίκων στην αναπτυξιακή προσπάθεια
- Την εσωτερική συνοχή και συνέπεια αξόνων, μέτρων, δράσεων.
- Την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των περιφερειακών προγραμμάτων.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Επιλογή Μοντέλου Περιφερειακής Ανάπτυξης

- Πολική Ανάπτυξη
- Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη
- Μικτό Μοντέλο

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Προσδιορισμός του Ρόλου των Αστικών Κέντρων

- Μητροπόλεις
- Πόλοι Ανάπτυξης
- Πύλες Εισόδου-Εξόδου
- Κέντρα Ανάπτυξης
- Μεσαίες Πόλεις

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ανάπτυξη Ειδικών Περιοχών

- Περιαστικές
- Ορεινές
- Παράκτιες
- Αγροτικές
- Νησιωτικές
- Παραμεθόριες
- Περιοχές σε Παρακμή

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Κλαδικό Πρότυπο

- Προωθητικές Δραστηριότητες
- Κλαδική Εξειδίκευση Περιφερειών
- Κλάδοι Τοπικής Ανάπτυξης

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Στρατηγικές Υποδομές

- Επιχειρηματικές (Β.Ε.ΠΕ., Τεχνολογικά Πάρκα, ΒΙΟ.ΠΑ., Πάρκα Υπηρεσιών, Πάρκα Logistics)
- Τεχνικές
- Κοινωνικές

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ενίσχυση Clustering

- Συστάδες Επιχειρήσεων
 - Τοπικές
 - Κλαδικές
- Δίκτυα Επιχειρήσεων
- Καθολική Εφαρμογή Clustering

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Διακυβέρνηση-Συναίνεση–Συμμετοχικές Διαδικασίες

- Κεντρική Κυβέρνηση
- Αυτοδιοίκηση
- Αναπτυξιακοί Φορείς
- Επιχειρήσεις
- Κοινωνικοί Φορείς
- Πολίτες

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΣΤΟΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ένα συνεπές σύνολο προγραμμάτων ή συνεκτικών ομάδων δράσεων, που εξυπηρετούν συγκεκριμένους στόχους, με τη χρήση των διαθέσιμων μέσων και υλοποιούνται από κάποιους φορείς, οι οποίοι είναι αρμόδιοι για την πολιτική αυτή.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ένα ολοκληρωμένο σύστημα σκοπών, μέσων και φορέων που συνδυάζονται σ' ένα πρόγραμμα ή σ' έναν αριθμό προγραμμάτων, για να επιτύχουν την ισόρροπη μεταβολή της διαπεριφερειακής διάρθρωσης της οικονομίας

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Ένα σύνολο συνεκτικών αξόνων προτεραιότητας, με επιμέρους μέτρα (κατηγορίες ομοειδών έργων και δράσεων) και δράσεις, με σαφείς στόχους, που προωθούν μια συγκεκριμένη στρατηγική και το οποίο υλοποιείται βάσει συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος και προκαθορισμένου προϋπολογισμού, από τους αρμόδιους φορείς.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Το έγγραφο που υποβάλλεται από το κράτος-μέλος και εγκρίνεται από την Επιτροπή και το οποίο καθορίζει μία αναπτυξιακή στρατηγική, η οποία περιλαμβάνει ένα συνεκτικό σύνολο προτεραιοτήτων, που θα επιτευχθεί με τη συνδρομή ενός Ταμείου ή στην περίπτωση των Στόχου Σύγκλιση με τη συνδρομή του ΕΤΠΑ και του Ταμείου Συνοχής (Καν. ΕΚ 1083/2006).

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η Στρατηγική της Περιφερειακής Ανάπτυξης είναι η ακολουθητέα πορεία για την προσέγγιση των στόχων της περιφερειακής πολιτικής με την αξιοποίηση των διαθέσιμων μέσων

Η Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης στην πράξη:

- Γενικοί και ειδικοί στρατηγικοί στόχοι (στρατηγικές επιλογές)
- Προτεραιότητες παρεμβάσεων (άξονες προτεραιότητας)
- Κατηγορίες δράσεων
- Μέσα για την επίτευξη των στόχων

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Μία από τις προτεραιότητες της στρατηγικής που έχει επιλεγεί σ' ένα πρόγραμμα και κατά συνέπεια σε ένα ΕΣΠΑ ή σε ένα Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

Αναφέρεται με άλλα λόγια σε μία στρατηγική κατεύθυνση των παρεμβάσεων του προγράμματος.

Περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους, χρηματοδοτικούς πόρους και μέτρα ή ομάδες πράξεων, που σχετίζονται μεταξύ τους.

ΜΕΤΡΟ

Το μέσο με το οποίο υλοποιείται ένας άξονας προτεραιότητας σε πολυετή βάση και το οποίο επιτρέπει τη χρηματοδότηση των πράξεων. Περιλαμβάνει ομοειδείς ομάδες έργων ή δράσεων (πράξεων).

ΠΡΑΞΗ

Κάθε έργο ή δράση ή ακόμα και ομάδα έργων που εκτελείται από τους Δικαιούχους των παρεμβάσεων, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του άξονα προτεραιότητας με τον οποίο σχετίζεται.

ΕΡΓΟ

Μία δράση αδιαίρετη, με ενιαία διοίκηση και με προκαθορισμένο χρονοδιάγραμμα και προϋπολογισμό, που εκτελείται από συγκεκριμένο φορέα - δικαιούχο.

ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ

Περιλαμβάνουν σειρές εργασιών, δραστηριοτήτων ή υπηρεσιών, που έχουν ως στόχο να ολοκληρώσουν μια αδιαίρετη εργασία συγκεκριμένης οικονομικής ή τεχνικής φύσης, με σαφώς προσδιορισμένους στόχους και με συνολικό κόστος που υπερβαίνει τα **50 εκατομμύρια Ευρώ**. Για **περιβαλλοντικά έργα** το όριο αυτό μειώνεται στα **25 εκατομμύρια Ευρώ**.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Οι φορείς και οι επιχειρήσεις του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, που είναι αρμόδιοι για την έναρξη ή ακόμα και την υλοποίηση των πράξεων. Είναι δηλαδή οι φορείς στους οποίους θα καταλήξουν οι προβλεπόμενοι πόροι για την υλοποίηση των πράξεων και θα δρομολογήσουν τη διαδικασία εκτέλεσης των πράξεων (προκηρύξεις, επιλογή αναδόχων, πληρωμές αναδόχων, επίβλεψη κ.λπ.) ή θα υλοποιήσουν οι ίδιοι τις πράξεις. Στην περίπτωση καθεστώτων ενίσχυσης, οι δικαιούχοι είναι οι δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις που εκτελούν μεμονωμένο έργο και λαμβάνουν δημόσια ενίσχυση .

ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Ένα ολόκληρο Πρόγραμμα ή μία από τις προτεραιότητες ενός Προγράμματος (Άξονας Προτεραιότητας), που αφορά τη χρηματοδοτική στήριξη για την υποβοήθηση των προγραμματικών αρχών και των αρχών εφαρμογής, την αποτελεσματική διαχείριση, εφαρμογή, παρακολούθηση, αξιολόγηση και δημοσιοποίηση του προγράμματος συνολικά, καθώς και των επιμέρους αξόνων και πράξεων.

Καλύπτει την τεχνική υποστήριξη της διαχειριστικής αρχής, την εκπόνηση των αναγκαίων μελετών, εκθέσεων εμπειρογνωμοσύνης κ.ά., την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, τις αξιολογήσεις και τους ελέγχους, την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών και του απαραίτητου εξοπλισμού, την ανταλλαγή πληροφοριών, τις δράσεις ενημέρωσης και δημοσιότητας του προγράμματος κ.λπ.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

Το βασικό όργανο παρακολούθησης ενός προγράμματος, με εποπτικές και στρατηγικές αρμοδιότητες, στο οποίο συμμετέχουν κρατικοί φορείς, καθώς επίσης κοινωνικοί και οικονομικοί εταίροι. Έχει την κύρια ευθύνη για τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας της στρατηγικής και της ποιότητας εκτέλεσης του προγράμματος.

ΑΡΧΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ)

Κάθε εθνική, περιφερειακή ή τοπική αρχή ή φορέας δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, που ορίζεται από κράτος-μέλος ή μπορεί να είναι το ίδιο το κράτος-μέλος και έχει την κύρια ευθύνη για τον προγραμματισμό, καθώς και για την εφαρμογή του προγράμματος. Η αρχή αυτή εξασφαλίζει την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης και της υλοποίησης του προγράμματος.

Στην περίπτωση που το κράτος-μέλος ορίζει διαφορετική από το ίδιο διαχειριστική αρχή, καθορίζει όλες τις λεπτομέρειες της σχέσης του με αυτή, καθώς και όλες τις λεπτομέρειες της σχέσης της διαχειριστικής αρχής με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

ΑΡΧΗ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ (ΔΑΠΑΝΩΝ)

Είναι εθνική, περιφερειακή, ή τοπική δημόσια αρχή ή φορέας που ορίζεται από το κράτος-μέλος και είναι αρμόδιος για τη **σύνταξη και υποβολή στην Επιτροπή των πιστοποιημένων δηλώσεων δαπανών και των αιτήσεων πληρωμής**. Εξασφαλίζει τις απρόσκοπτες χρηματοδοτικές ροές των προγραμμάτων και πιστοποιεί την ακρίβεια και τη συμμόρφωση των δαπανών με τους εθνικούς και κοινοτικούς κανόνες. Τηρεί λογιστικά στοιχεία και εξασφαλίζει την ανάκτηση των κοινοτικών πιστώσεων σε περίπτωση παρατυπιών

ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΣ ΦΟΡΕΑΣ

Κάθε δημόσιος ή ιδιωτικός φορέας ή υπηρεσία που ενεργεί υπό την ευθύνη της διαχειριστικής αρχής ή της αρχής πιστοποίησης ή εκτελεί καθήκοντα αυτών των αρχών, σε σχέση με τους δικαιούχους των πράξεων.

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ

Το **μέρος** μιας παρέμβασης, που η υλοποίηση και διαχείρισή του **μπορεί να ανατεθεί στον ή στους εγκεκριμένους ενδιάμεσους φορείς**, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών αρχών, των οργανισμών περιφερειακής ανάπτυξης ή των μη κυβερνητικών οργανισμών.

Η απόφαση προσφυγής σε συνολική επιχορήγηση λαμβάνεται από το κράτος-μέλος μετά από συμφωνία με την Επιτροπή ή από τη Διαχειριστική Αρχή του προγράμματος μετά από συμφωνία με το κράτος-μέλος.

ΑΡΧΗ ΕΛΕΓΧΟΥ

Είναι εθνική, περιφερειακή, ή τοπική δημόσια αρχή ή οντότητα, λειτουργικά ανεξάρτητη από τις διαχειριστικές αρχές των προγραμμάτων και την αρχή πιστοποίησης.

Ορίζεται από το κράτος-μέλος για κάθε επιχειρησιακό πρόγραμμα ή για μία ομάδα επιχειρησιακών προγραμμάτων ή και για όλα τα επιχειρησιακά προγράμματα του κράτους.

Παρακολουθεί και επαληθεύει την αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου των επιχειρησιακών προγραμμάτων. Είναι υπεύθυνη για τη διενέργεια δειγματοληπτικών λογιστικών ελέγχων, τη σύνταξη των ετήσιων εκθέσεων και της τελικής έκθεσης ελέγχου, τη διατύπωση γνώμης για τους διενεργηθέντες ελέγχους και την ενημέρωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

ΠΡΟΣΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

Βασική αρχή, που τηρείται στον προγραμματισμό για την εξασφάλιση της πραγματικής οικονομικής επίδρασης των χρηματοδοτήσεων των Ταμείων. Οι χρηματοδοτικές ενισχύσεις των Ταμείων **δεν μπορούν να υποκαθιστούν** τις δημόσιες διαρθρωτικές δαπάνες ή τις εξομοιώσιμες μ' αυτές δαπάνες του κράτους – μέλους, αλλά **θα πρέπει να λειτουργούν προσθετικά**, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα.

Τρόπος επαλήθευσης:

Το όριο των δαπανών, που πρέπει να διατηρείται σε μία προγραμματική περίοδο, καθορίζεται τουλάχιστον ίσο με το ποσό των μέσων ετήσιων δαπανών, σε πραγματικούς όρους, της προηγούμενης περιόδου προγραμματισμού.

